

EDUSKUNNAN
SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA

Helsingissä
30 päivänä syyskuuta 1994
Lausunto n:o 3

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 8 päivänä syyskuuta 1994 hallituksen esityksen n:o 162 laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi valmistelevasti käsiteltäväksi maa- ja metsätalousvaliokuntaan samalla määrännyt, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa.

Edelleen eduskunta on lähettäessään 8 päivänä syyskuuta 1994 maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 163 laiksi kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta ja maatalousyrittäjien eläkelain 16 §:n muuttamisesta samalla määrännyt, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa.

Asioiden johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina maatalousneuvos Juhani Tuisku maa- ja metsätalousministeriöstä, hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen sosiaali- ja terveysministeriöstä, apulaisjohtaja Päivi Huotari Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta, rahoitusasiamies Antti Huhtamäki Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitosta, agrologi Tage Ginström Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista, toiminnanjohtaja Ismo Ojala Kauppapuutarhaliitosta ja toiminnanjohtaja Hannu Salo Hedelmän- ja Marjanviljelijäin liitosta.

Hallituksen esityksessä n:o 162 ehdotetaan säädettäväksi laki maatalousyrittäjien luopumistuesta, jonka nojalla kaupallisen maatalouden harjoittamisesta luopuvalle tai pellostuokeraavalle maatalousyrittäjälle maksettaisiin luopumistukea. Luopumistuella turvattaisiin maataloudesta ennen vanhuuseläkeikää luopuvan toimeentulo. Luopumistukeen olisivat oikeutettuja 55—64-vuotiaat maatalousyrittäjät ja se vastaisi määrältään maatalousyrittäjien eläkelain ja kansaneläkelain mukaisen täyden työkyvyttömyyseläkkeen yhteismäärää. Tukea maksettaisiin vanhuuseläkeiän saavuttamiseen asti. Luopumistukijärjestelmän kustannukset maksettaisiin valtion varoista. EU osallistuisi luopumistuen rahoitukseen. Luopumistuen toimeen-

panosta vastaisi Maatalousyrittäjien eläkelaitos yhteistyössä maaseutuelinkeinoviranomaisten kanssa.

Hallituksen esityksessä n:o 163 ehdotetaan vuosina 1995—1998 kaupallisen kasvihuonetuotannon tai omenanviljelyn lopettavalle yrittäjälle maksettavaksi lopettamistukea. Tuen saamisen keskeinen edellytys on, että kasvihuoneiden tai omenaviljelmän poistaminen viljelykäytöstä on pysyvää. Lopettamistuki olisi kertakorvaus ja sen suuruus määräytyisi poistuvan tuotannon laajuuden perusteella. Lopettamistukien yhteismäärä arvioidaan 80 miljoonaksi markaksi, josta vuositason kustannukset olisivat noin 20 miljoonaa markkaa. Järjestelmän kustannukset maksettaisiin valtion varoista.

Esitykset liittyvät valtion talousarvioesityksen vuodelle 1995 ja ne ovat tarkoitetut käsiteltäviksi sen yhteydessä.

Lakien toimeenpano riippuu Suomen EÜ-jäsenyydestä, joten voimaantulosta on tarkoitus säätää asetuksella.

Hallituksen esityksen n:o 163 mukainen tuki on ensisijaisesti rakennepoliittinen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että selvitetään, onko tarpeellista yhteensovittaa lopettamistuki sosiaalipoliittisten etuuskien kanssa, ja että tarvittavat esitykset annetaan pikaisesti.

Molempiin hallituksen esityksiin liittyy ehdotus maatalousyrittäjien eläkelain 16 §:n muuttamiseksi. Nämä on yhteensovitettava keskenään. Teknisesti on mahdollista poistaa jommastakummasta esityksestä mainittu lainkohta, kunhan myös esitysten jatkokäsittelyssä pidetään huolta mainitun säännöksen asianmukaisesta muodosta. Hallituksen esitys n:o 117 aiheuttaa eräitä teknisiä muutoksia hallituksen esityksen n:o 162 ensimmäisen lakiehdotuksen 40 §:ään ja hallituksen esityksen n:o 163 ensimmäisen lakiehdotuksen 14 §:ään.

Edellä esitettyyn ja hallituksen esityksen perusteluihin viitaten sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää hallituksen esityksiä tarpeellisina ja tarkoi-

tuksen mukaisina. Valiokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin muuttamattomina paitsi hallituksen esityksen n:o 162 toinen lakiehdotus

hylättäisiin ja ensimmäisen lakiehdotuksen 40 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana sekä että hallituksen esityksen n:o 163 ensimmäisen lakiehdotuksen 14 § ja toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

Hallituksen esitys n:o 162

1.

Laki

maatalousyrittäjien luopumistuesta

40 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on luopumistuesta soveltuvin osin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 8 g, 9 ja 9 a §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 a §:ssä,

19 b §:n 1 ja 2 momentissa sekä 19 d, (*poist.*) 20, 21 ja 21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16—18 §:ssä sekä 19 §:n 5 ja 6 momentissa säädetään.

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Hallituksen esitys n:o 163

1.

Laki

kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta

14 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on lopettamistuesta soveltuvin osin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 16 §:ssä, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 b §:n 1 ja 2 momentissa, 19 d,

(*poist.*) 20, 21 ja 21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16, 17 ja 18 §:ssä ja 19 §:n 5 momentissa säädetään.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 16 §:n 1 momentin 4 kohta,

sellaisena kuin se on 18 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1331/92), sekä

lisätään 16 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa 18 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa, uusi 5 ja 6 kohta, jolloin nykyinen 5 kohta siirtyy 7 kohdaksi, seuraavasti:

16 §

Maatalousyrittäjien eläkelaitos huolehtii:

(4 kohta kuten hallituksen esityksessä)

5) luopumistuista siten kuin maatalousyrittäjien

luopumistuesta annetussa laissa (/) säädetään;

(6 kohta kuten hallituksen esityksen 5 kohta)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina, jäsenet Ala-Harja, U. Anttila, Kempainen, Kuittinen, Muttilainen, Nord-

man, O. Ojala, Perho-Santala, Puhakka, Puisto, Stenius-Kaukonen ja Ääri sekä varajäsen Kauppinen.

Eriäviä mielipiteitä

I

Hallituksen esityksessä n:o 162 laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta ehdotetaan, että maatalouden harjoittamisesta luopuvalle 55—64-vuotiaalle maatalousyrittäjälle maksettaisiin luopumistukea, jolla turvattaisiin maataloudesta ennen vanhuuseläkeikää luopuvan toimeentulo. Luopumistuki vastaisi määrältään maatalousyrittäjien eläkelain ja kansaneläkelain mukaisen täyden työkyvyttömyyseläkkeen yhteismäärää.

Viime vuosina on muuhun eläkelainsäädäntöön jouduttu tekemään useita muutoksia, joilla muiden kansalaisryhmien kuten esimerkiksi kuntien ja valtion virkamiesten eläkeikää on korotettu huomattavasti. Yksilöllisen varhaiseläkkeenkin, jonka saaminen puolestaan edellyttää iän lisäksi terveydellisiä edellytyksiä, ikäraja on yleensä 58 vuotta.

Allekirjoittaneiden mielestä on kansalaisten samanarvoisuuden vastaista asettaa yksi kansalaisryhmä muita näin paljon edullisempaan asemaan. Lisäksi tästä seuraisi varmasti lisääntyneitä vaateita eläkeikien alentamiseksi muiden kansalaisryhmien osalta. Tätä ei eläkejärjestelmämme nykyinen rahoitustilanne tunnetusti mahdollista.

Edellä mainitun perusteella katsomme, että maatalousyrittäjien luopumistukilain 5 §:ää tulisi muuttaa siten, että luopumistuen saamisen edellyksenä on luopumisen tapahtuminen luopujan täytettyä 60 vuotta, mutta ennen hänen täytettyään 65 vuotta.

Luopumistapauksissa maatila voidaan myös vuokrata. Vuokratuloa ei oteta huomioon tukea määrättäessä. Vuokratulon huomioon ottaminen edellyttää muutoksia ko. lain 18 ja 19 §:ään.

Myös lain 23 §:n työkyvyttömyys- ym. eläketapauksissa tulisi suorittaa täydellinen yhteensovitus eikä vain yhteensovitusta täydennysosan kohdalta.

Maatalousyritysten palkansaajat joutuvat maatalouden lopettamistapauksissa työttömiksi. Mm. Irlannissa on luotu järjestelmä, jossa työntekijät maatiloilla on saatettu vastaavanlaisen EU:n tukeman järjestelmän piiriin.

Hallituksen esityksessä n:o 163 ehdotetaan lopettamistuen maksamista kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettaville yrityksille. Lopettamistuen käyttöönottoa perustellaan EU-jäsenyydellä ja sen mahdollisesti aiheuttamilla kannattavuusongelmilla ko. alan yrittäjille.

Lopettamistuen maksaminen yhden alan yrittäjille on erittäin outoa ja suomalaisissa olosuhteissa poikkeuksellista. Viime vuosina ovat sadat pienet ja keskisuuret yritykset joutuneet vaikeuksiin kysynnän romahtamisen tai valuuttalainojen korkojen vuoksi. Monet yrittäjät ovat joutuneet luopumaan jopa koko perheen omaisuudesta talousvaikeuksien vuoksi, eikä yhteiskunta ole tullut apuun. Lopettamispäätösten seurauksena yrityksen muu henkilöstö on jäänyt työttömäksi.

Kasvihuone- ja omenaviljelmille esitetään lopettamistuen maksamista, vaikka kannattavuusongelmien syntymisestä ei ole vielä muuta kuin epäilyjä. EU-jäsenyys tuo alan yrittäjille toki uusia uhkia, mutta toisaalta EU-jäsenyys ja lähialueiden kasvavat markkinat tuovat uusia vientimarkkinoita myös kasvihuone- ja omenatuotantoon. EU-jäsenyys tulisi nähdä myös mahdollisuutena, ei pelkästään uhkana. Suomalaisella kasvi- ja omenatuotannollahan on omat myynti-

valttinsa (mm. puhtaus), joiden arvostus kasvaa tulevaisuudessa.

Lopettamistukien kaltaisten tukien maksaminen esitettyssä muodossa on outoa myös valtion talouden näkökulmasta. Elinkeinotukien lisäämistä ja laajentamista tulisi ehdottomasti välttää. Nyt esitetty tuki lisää laskennallisesti valtion menoja viiden vuoden aikana noin 80 miljoonalla markalla, mutta jos otetaan huomioon tehtyjen investointien tuhoaminen ja yrittäjien siirtyminen työttömiksi, ovat taloudelliset menetykset paljon suurempia.

Helsingissä 30 päivänä syyskuuta 1994

Jouko Skinnari

Kyllikki Muttilainen

Virpa Puisto

II

Yhdyn ensimmäisessä eriävässä mielipiteessä esitetyin perustein ehdotukseen hallituksen esi-

Pidämme kasvihuonetuotantoon ja omenaviljelmille esitettyä lopettamistukea täysin perusteettomana.

Kuten valiokunnan lausunnossa on todettu, mahdollisia eläke-, sairaus-, vakuutus-, työttömyysturva- yms. etuja ei oteta huomioon tukipäätöksissä. Asia on pikaisesti selvitettävä ja annettava eduskunnalle tarvittavat lainmuutokset.

Edellä olevan perusteella esitämme,

että hallituksen esitykseen n:o 163 sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin.

tyksen n:o 163 ensimmäisen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Helsingissä 30 päivänä syyskuuta 1994

Outi Ojala

III

Hallituksen esityksen n:o 162 eläke- ja maatalouspoliittiset tavoitteet ovat epäselviä. Hallituksen esitys on ristiriidassa hallituksen aiemman eläkepoliittisen linjan kanssa. Eläkemenojen kasvun hillitseminen on lähivuosien suuri haaste.

Luopumiseläkejärjestelyjä pitäisi tarkastella kokonaisuutena. Jos luopumistuen ikärajaksi määritellään 55 vuotta, tulisi vastaava järjestely sallia myös palkansaajille. Mikäli näin ei toimita, oikeudenmukaisin luopumistuen ikäraja olisi sama kuin yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja eli 58 vuotta. Tämä edellyttää muutoksia lain 5 ja 22 §:ään. Luopumistukijärjestelmässä on tarkoi-

tuksenmukaista ottaa huomioon vuokratulot, mikä edellyttää muutoksia lain 18 ja 19 §:ään. Myös luopumistuen perusmäärän yhteensovitukselta on tarpeellista säätää 23 §:ssä.

Hallituksen esityksessä n:o 163 esitetään kasvihuoneviljelijöille ja omanaviljelijöille maksettavaksi luopumistukea. Menettelyä ei ole perusteltua pitää sosiaali- vaan rakennepoliittisena järjestelynä. Esitys on kyseenalainen enkä kannata sen hyväksymistä. Vähemmällä valtionvarojen käytöllä päästäisiin parempaan lopputulokseen, jos siirtymävaiheen tukea suunnattaisiin ao. viljelmien markkinoinnin avustamiseen.

Helsingissä 30 päivänä syyskuuta 1994

Ulla Anttila

IV

Kansallisen EU-tukipaketin osana hallitus ehdottaa hyväksyttäväksi maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmää. Ehdotus perustuu EU:n maatalouden varhaiseläkejärjestelmää koskevan asetuksen hyväksikäyttöön, jolloin toimenpanoa voidaan rahoittaa EU:n yhteisistä varoista.

HE n:o 162

Nykyiset järjestelmät sukupolvenvaihdos-eläkkeestä ja luopumiskorvauksesta ovat voimassa vuoden 1995 loppuun saakka. Niihin sisältyvä ikäraja on 55 vuotta. Hyväksymme ikärajan säilyttämisen 55 vuodessa, koska mielestämme nykyisessä työttömyystilanteessa maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdosta vastaavasti kaikissa työntekijöiden ja muiden yrittäjien eläkejärjestelmissä pitäisi olla tilapäinen mahdollisuus siirtyä eläkkeelle 55-vuotiaana ja työnantajille velvollisuus ottaa nuori työntekijä tilalle.

Koska EU:n kyseessä oleva asetus mahdollistaa varhaiseläkkeiden ulottamisen koskemaan myös maatalouden työntekijöitä, esitämme, että tätä koskevat säännökset lisättäisiin lakiin.

Lisäksi esitämme, että maatalousvaliokunta edellyttäisi, että hallitus antaisi määräaikaiset esitykset 55 vuotta täyttäneiden työntekijöiden, viranhaltijoiden ja muiden yrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeistä. Tämä on tarpeellista kaikkien toimialojen suhteen, mutta erityisen perus-

teltua mahdollisen EU-jäsenyyden aiheuttamien työpaikkojen menetyksen vuoksi esimerkiksi elintarvikeketjun eri osissa.

Voimassa olevaa luopumiskorvausta ei voi saada, jos maatalousyrittäjä vuokraa maatalousmaan ja saa siitä vuokratuloa. Mielestämme ehdotetun lain 18 §:ää tulisi muuttaa siten, että vuokratulo vähennettäisiin luopumistuesta.

HE n:o 163

Hallitus esittää kasvihuonetuotannosta ja omenanviljelystä luopuville maksettavaksi lopettamistukea. Näiltä aloilta saa yhteensä noin 20 000 henkilöä toimeentulonsa. Heistä kolmasosa on työntekijäasemassa. Mielestämme myös näillä aloilla 55 vuotta täyttäneille työntekijöille tulisi mahdollistaa edellisessä kohdassa esittämämme vastaava eläkejärjestely, kun yrityksen lopettaminen merkitsee heille työpaikan menettämistä.

On erittäin vaikea ymmärtää hallituspuolueiden edustajien kylmäkiskoista suhtautumista työpaikkansa menettävien työntekijöiden tulevaisuutta kohtaan, kun samanaikaisesti ollaan valmiit turvaamaan yrittäjien asema maataloudessa, kasvihuonetuotannossa ja omenanviljelyssä. Ratkaisujen epäoikeudenmukaisuutta korostaa myös se, että muilla toimialoilla ei yrittäjienkään tulevaisuutta ole turvattu.

Helsingissä 30 päivänä syyskuuta 1994

Marjatta Stenius-Kaukonen

Outi Ojala

